

ŠTO DJELUJE NA SPREČAVANJE PROVALA U KUĆANSTVA?

**It is wise to
spend public
money on
what works**

#StopDomesticBurglaries

01

UVOD

01

O d 2019. Europska mreža za sprečavanje kriminala (European Crime Prevention Network - EUCPN) i nekoliko europskih zemalja organiziraju europski Fokus dan o provalama u kućanstva. Cilj je ove inicijative pojačati borbu protiv ove vrste kriminala informiranjem građana o tome kako mogu zaštititi svoje domove. Ova se vrsta kriminala u većini europskih država dugi niz godina smanjuje, no još uvijek čini većinu kaznenih djela organiziranog imovinskog kriminala. Nadalje, on ne lišava samo ljude njihove imovine, nego također njihovog osjećaja sigurnosti u vlastitom domu te ima značajan financijski utjecaj na društvo.

Ipak, ne funkcionira sve. Budući da je jedna od ključnih funkcija Mreže biti katalizator za omogućavanje učinkovitijih politika i inicijativa, cilj je ovog rada poduprijeti europske, nacionalne i lokalne zainteresirane strane pružanjem pregleda inicijativa koje mogu biti uspješne za sprečavanje provala u kućanstva. Sve inicijative grupirane su u tri kategorije, i to: one za koje su dostupni snažni dokazi, umjereni dokazi i ograničeni dokazi. Kada se inicijativa označi kao „snažan dokaz”, to znači da je nekoliko istraživanja dosljedno pokazalo smanjenje broja provala u kućanstva, poput one za koju je utvrđeno da se događa nakon tzv. ojačavanja mete upotrebom kombinacije brava na prozorima, unutarnjeg osvjetljenja, brava na vratima i vanjskog osvjetljenja. Inicijative su s oznakom „umjeren dokaz” one za koje je ograničen broj istraživanja pokazao obećavajući utjecaj u vidu smanjenja kriminalnih radnji poput mjere obilježavanja imovine. Međutim, potrebno je više istraživanja da bi se ovo moglo označiti kao „snažan dokaz”. Drugi, poput alarmnih sustava za uzbunjivanje uljeza, pokazali su proturječne rezultate ili još nisu pravilno procijenjeni, no sadrže neke karakteristike koje izgledaju obećavajuće i zaslužuju više pažnje. Naposljetku, želimo naglasiti da se lekcije koje su naučene tijekom implementacije te specifični kontekst uvijek moraju uzeti u obzir kada kreatori politike i stručnjaci razvijaju svoje vlastite strategije za sprečavanje provala u kućanstva.

2 SNAŽNI DOKAZI

2.1 Ojačavanje mete

Ojačavanje mete pojačat će počiniteljevu percepciju o naporu koji je potrebno uložiti da bi se ušlo u određeno kućanstvo. S obzirom na to da povećani trud znači i duže vremensko trajanje te, stoga, i povećanu razinu rizika, to ima odvraćajući učinak na provalnike.¹ Ojačavanje mete kombinacijom brava na prozorima, unutarnjeg osvjetljenja, brava na vratima i vanjskog osvjetljenja (**WIDE**) najučinkovitija je kombinacija mjera pomoću kojih se mogu spriječiti provale u kućanstva te također pruža najveću vrijednost za uloženi novac.² Prvo, **unutarnje osvjetljenje s tajmerom** daje dojam da se u kući boravi čak i ako nitko nije kod kuće.³ Ovo je važna sigurnosna mjera, s obzirom na to da je činjenica boravi li netko u nekretnini ili ne ključan čimbenik u donošenju odluke da se neka nekretnina učini metom provale.⁴ Više od devet od deset osuđenih provalnika izjavilo je da nikada ne bi namjerno ušli u nekretninu u kojoj se boravi. Tome može pridonijeti i automobil koji je parkiran ispred kuće ili radio koji svira dok ste na poslu.⁵ Drugo, **vanjsko osvjetljenje s tajmerom** može smanjiti provale navečer i tijekom noći s obzirom na povećani rizik detekcije, remećenja i odvraćanja.⁶ Treće, jake **brave na prozorima i vratima** dizajnirane su da spriječe ulazak ili da otežaju ulazak,⁷ smanjujući pristupačnost, što je druga stavka koju provalnici tijekom svojeg procesa donošenja odluke o meti uzimaju u obzir.⁸ Istraživanja o počiniteljima pokazala su da je kvaliteta fizičke sigurnosti od primarne važnosti za odluku o tome hoće li se provaliti u nekretninu.⁹ Međutim, učinkovito zatvaranje prozora i vrata oslanja se na ljudsku aktivnosti, za razliku od prethodne dvije mjere, koje bi nakon postavljanja trebale funkcionirati automatski.¹⁰

Ako je moguće priuštiti si više uređaja, najviša se ukupna zaštita može postići upotrebom CCTV videonadzora, brava na prozorima i vratima te sigurnosnim lancima.¹¹ Ipak, ova kombinacija ima određena ograničenja. Prvo, **sigurnosni lanci** dizajnirani su kako bi ograničili pristup nekretnini, no obično nisu vidljivi izvana te zbog toga ne mogu odvratiti provalnika. Uz to, u većini slučajeva, ovise o tome da se netko nalazi u nekretnini da bi se mogli koristiti te predstavljaju potencijalnu opasnost u slučaju požara.¹² Drugo, **CCTV** kamere najčešće su dizajnirane da djeluju kao vidljivo odvraćanje, što može povećati rizik za počinitelja da će biti uhvaćen, no fizički neće spriječiti ulazak provalnika. Nadalje, cijena je ugradnje CCTV videonadzora visoka. Stoga se preporučuje uložiti u sustav WIDE budući da je to jeftinija i sigurnija opcija.

Učinkovitost ugradnje sustava WIDE dokazana je i brojnim istraživanjima. Dvije najbolje prakse koje sprečavaju provale u kućanstva metodom ojačavanja mete potječu iz Nizozemske.

NAJBOLJE PRAKSE: PROTUPROVALNE MJERE UGRAĐENE U GRAĐEVINSKU REGULATIVU

Nakon što je Nizozemska 1999. uvela nove građevinske propise koji su zahtijevali više protuprovalnih prozora i vrata, učestalost provala smanjila se za četvrtinu za domove koji su izgrađeni u skladu s novim propisima. Izračunano je da je u desetljeću nakon uvođenja novih građevinskih propisa spriječeno barem 10 000 provala. **Nisu primijećene nikakve naznake bilo kakvog učinka premještanja**, niti prema „starim“ kućama niti prema drugim oblicima krađe. Suprotno tome, neka istraživanja ukazuju na pojavu pozitivnog učinka premještanja. Sigurnosni su učinci u određenoj mjeri premješteni na susjedne domove koji nisu sigurnosno ojačani.¹³

NAJBOLJE PRAKSE: POLICIJSKA OZNAKA KVALITETE

Osim novih građevinskih propisa, Nizozemska je 1995. također uvela nizozemsku policijsku oznaku kvalitete (PQM). Postoje dvije najvažnije razlike između ovih praksi. Prvo, PQM seže još dalje od građevinskih regulativa. Dok se potonje usredotočuje samo na šarke i brave, PQM uključuje dodatne zahtjeve u vezi osvjetljenja, vidljivosti, sigurnosti prozora, vrata i krovnih prozora. Drugo, građevinska je uredba obavezna dok je primjena PQM na dobrovoljnoj bazi te ovisi o volji vlasnika kuće ili voditelja projekta.

Oznaka kvalitete može se primijeniti na postojeće kuće, nove građevine i javne prostore. Nizozemski centar za sprečavanje kriminala i sigurnost razvio je vodič za svaku situaciju.¹⁴

Istraživanje je pokazalo da kuće koje imaju oznaku PQM rijede postaju mete provalnika te da je postajanje žrtvom (uspješna provala) u kućama s oznakom PQM 78 % niže nego u kućama bez oznake. Ako se zahtjevi implementiraju u tijeku gradnje, smanjenje je još više.¹⁵

2.2 Nadzor četvrti

Ideja iza nadzora četvrti smanjenje je kriminala tako da se stanovnici sami organiziraju i drže otvorenima svoje oči i uši. Vide li ili čuju nešto sumnjivo, zovu policiju. Stanovnici si mogu međusobno pomoći, primjerice ispražnjavanjem poštanskog sandučića ili košenjem trave u susjedovom vrtu dok je na godišnjem odmoru. Ova vrsta pojačanog nadzora djeluje odvraćajuće na kriminalce zbog povećanog rizika da budu uhvaćeni. Stvaranjem znakova koji ukazuju na prisutnost stanara, što je ključan čimbenik u odluci da neka nekretnina postane meta, puno je teže provalniku prepoznati je li nekretnina prazna. Uz navedeno, programi samoorganizacije poboljšavaju društvenu koheziju. Građani razvijaju skup normi u toj četvrti te se organiziraju kako bi ograničili devijantne radnje poput kriminala.¹⁶

Sami stanovnici, kao i lokalna policija, mogu preuzeti inicijativu da se organizira strukturirani nadzor četvrti. Uključenost policije u organiziranju takvog nadzora određena je stopom kriminala u lokalnom području i time jesu li stope kriminala u području niske, srednje visoke ili visoke. Područja s niskom stopom kriminala zahtijevaju samo pasivnu uključenost policije dok u područjima s visokom stopom kriminala policija može inicirati implementaciju shema nadzora četvrti.¹⁷ Prilikom implementacije programa nadzora četvrti, to može biti samostalni program ili program koji je dio sveobuhvatnijeg programa.¹⁸

Učinci u sprečavanju kriminala takvog programa evaluirani su u većem broju istraživanja; no nažalost, većina ih je provedena u SAD-u i UK, gdje se programi prevencije češće podvrgavaju procjenama učinka nego u kontinentalnoj Europi. Statistička meta-analiza pokazuje da uvođenje takvih shema ima jasne učinke na smanjenje kriminala. Područja obuhvaćena programima nadzora četvrti zabilježila su smanjenje kriminala između 16 % i 26 % u usporedbi s područjima koja nisu obuhvaćena takvim programima. Pozitivni je učinak na kriminal neovisan o veličini i vrsti programa nadzora.¹⁹ Međutim, ti se dokazi pretežno odnose na razdoblje prije društvenih medija, stoga je važno imati na umu utjecaj poboljšanih kanala komunikacije na metode i učinak ovih programa.²⁰

2.3 Rješavanje problema ponovljene viktimizacije

Podaci pokazuju da domovi u koje je prethodno bilo provaljeno imaju puno veći rizik ponovljene provale²¹ ili, drugim riječima, da je drugi incident vjerojatniji nego prvi, a treći vjerojatniji nego drugi.²² Ovaj fenomen višestrukog provaljivanja u kuću poznat je kao ponovljena viktimizacija ili **identično ponavljanje**.²³ Međutim, povećani rizik ne utječe samo na istu adresu, već i na obližnje stanove, a u tom se slučaju provale nazivaju **gotovo identična ponavljanja**. Što je stan vremenski i prostorno bliže stanu koji je doživio provalu, to je rizik da će i on doživjeti provalu veći. Kako se povećavaju varijable vremena i prostora, povećani rizik za obližnje stanove opada.²⁴

Postoje dva glavna objašnjenja: hipoteze pojačavanja i označavanja. Oba se temelje na teoriji rutinskih aktivnosti prema kojoj se kriminal mora objašnjavati u okviru kombinacije počinitelja, odgovarajuće mete i nedostatka zaštite. Prva hipoteza kaže da se počinitelji vraćaju u isto susjedstvo zato što su prilikom prethodne provale naučili o prilikama koje su prisutne u određenom području. Počinitelj koji poznaje prilike ili ranjivosti donosi racionalnu odluku o povratku u to područje kako bi dodatno profitirao. Drugi pogled, hipoteza označavanja, kaže da se počinitelji u isto područje vraćaju zbog njegovih inherentnih slabosti koje predstavljaju poziv počiniteljima. Najvjerojatnije je da oboje doprinosi pojavi gotovo identičnih ponavljanja budući da počinitelji iskorištavaju postojeće ranjivosti da bi počinili kazneno djelo.²⁵

Teško je ukazati na zajedničko vrijeme i udaljenost za ponovljenu viktimizaciju jer je u usporedbi deset gradova u pet nacija postojala određena usklađenost konteksta, ali i značajne razlike.²⁶ Ipak, ovi rezultati mogu se koristiti za informiranje o inicijativama za smanjenje provala: prvo, identificiranjem onih nekretnina koje su u opasnosti od ponovljene provale, a drugo, trenutnim djelovanjem i provođenjem jedne ili više sljedećih taktika²⁷: s jedne strane, mogu se povećati različiti oblici ophodnje ili nadzora, a s druge strane, policija može pokušati uključiti i stanovnike područja i druge ključne aktere. Prije svega, informacije o sigurnosnim mjerama predostrožnosti, poput zatvaranja prozora i zaključavanja vrata pri izlasku iz kuće²⁸ ili popravljivanja i ojačavanja ulaznih točaka, poboljšavanja brava i osvjetljenja²⁹ mogu se istaknuti kada je rizik od provale povećan.³⁰ Ovakav pristup ima velik potencijal jer su kućanstva nakon prve provale sposobnija i spremnija za učinkovitiju zaštitu; nakon provale dvadeset i pet posto kućanstava imalo je ugrađen barem jedan sigurnosni uređaj.³¹ Kao drugo, policija može stanovnike obavijestiti da budu u pripravnosti, implementirati nadzor četvrti i tražiti od susjeda da naglase međusobnu brigu.³² Intervencije za ponovljene žrtve i stanare u blizini pokazale su značajno smanjenje ponovljene viktimizacije u kontekstu provala³³ bez premještanja rizika provale u obližnja naselja.³⁴ Međutim, uspjeh ovisi o ispravnoj provedbi, podršci policije te aktivnom sudjelovanju žrtava.³⁵

NAJBOLJE PRAKSE: BESPLATNO SAVJETOVANJE I UGOVORI O POPUSTU

Kao dobar primjer može se smatrati ponuda policije za besplatno savjetovanje i ugovore o popustu s osiguravajućim društvima ili bankama (zajmovi) kako bi se podržali ciljni napori u vezi ojačavanja meta u Njemačkoj. Osobito je to slučaj jer takva praksa također pruža priliku ranjivim skupinama (niskog socioekonomskog statusa) da ulažu u sigurnost.³⁶

2.4 Zatvaranje ulica vratima

Četvrta je mjera za koju su dostupni jaki dokazi upotreba uličnih vrata. Zatvaranje ulica vratima odnosi se na postavljanje vrata koja se mogu zaključati, obično izrađenih od čelika ili željeza, i koja ograničavaju ulazak u ulicu ili mrežu ulica. Prvo, ova mjera za sprečavanje provale djeluje povećavanjem napora koji provalnici moraju poduzeti ograničavanjem pristupa ulici legitimnim korisnicima koji posjeduju ključ ili šifru i za kontrolu pristupa potencijalnim metama kriminala.³⁷ Drugo, ulična vrata povećavaju rizik za počinitelje pretvaranjem javnog prostora u privatni prostor. Uz to, zatvaranje ulica vratima može pojačati neposredan nadzor stanovnika obližnjih nekretnina i ukloniti izgovore počinitelja za boravak u tom području.³⁸

Meta-analiza dokazuje da je zatvaranje ulica vratima isplativa mjera za smanjenje provala, iako sa skromnim učincima. Uz to, nekoliko čimbenika ograničava generalizaciju ovih rezultata, kao što je činjenica da su sva istraživanja korištena u meta-analizi ispitivale britanske programe zatvaranja ulica vratima. Međutim, ako stručnjaci ili kreatori propisa žele proučiti provedbu zatvaranja ulica vratima, postoji niz vodiča koji opisuju koji praktični zadaci moraju biti provedeni kako bi se stvorili uvjeti u kojima je vjerojatnije da zatvaranje ulice vratima bude učinkovito. Konzultiranje sa stanovnicima i njihov pristanak te predanost upotrebi vrata neka su od praktičnih čimbenika koje treba uzeti u obzir.³⁹

2.5 Ulična rasvjeta

Povećanje razine osvjetljenja na ulici ili u drugim javnim prostorima može značajno smanjiti i kriminal tijekom dana i tijekom noći⁴⁰ kao i strah od kriminala.⁴¹ Postoje dvije glavne teorije o tome zašto poboljšana ulična rasvjeta uzrokuje smanjenje kriminala. Prva sugerira da poboljšana rasvjeta smanjuje kriminal povećavanjem vjerojatnosti da će počinitelj biti identificiran. Druga sugerira da poboljšana ulična rasvjeta na nekom području povećava ponos zajednice i neformalni nadzor, što može povećati broj ljudi koji koriste to područje, a time i broj potencijalnih svjedoka kriminalnog ponašanja. Prva teorija predviđa smanjenje kriminala, osobito tijekom sati mraka, dok druga teorija predviđa smanjenje kriminala i danju i noću.⁴²

Kao i kod ostalih mjera za sprečavanje kriminala, da bi postavljanje ulične rasvjete bilo učinkovito,⁴³ policajci bi se uvijek trebali zapitati je li poboljšana rasvjeta odgovarajući odgovor na problem kriminala ili poremećaja u određenoj četvrti ili zajednici. Vodič usmjeren na probleme dostupan je [od Clarkea] kreatorima politika ili onima koji žele primijeniti pojačanu rasvjetu.⁴⁴

03

UMJERENI DOKAZI

3.1 Usmjeravanje na počinitelje ponovljenih kaznenih djela

Dobro je dokumentirana činjenica da je manjina aktivnih kriminalaca odgovorna za velik udio kriminala. Politika suzbijanja kriminala na ovu je koncentraciju kaznenih djela odgovorila na različite načine: pojačane kazne na temelju prethodnih presuda⁴⁵ ili uspostavljanje takozvanih projekata usmjerenih na počinitelje ponovljenih kaznenih djela koji posebnu pozornost posvećuju najaktivnijim provalnicima u okrugu prema definiranom popisu. Počinitelji s tog popisa znaju da ih se promatra i da će biti uhićeni i stavljeni u pritvor čim počine kazneno djelo. Istodobno se takvi prioritetni kriminalci povezuju sa sustavom koji može pomoći u rehabilitaciji.⁴⁶ Takvi su projekti, primjerice, razvijeni u policijskim okruzima Osla (Very Important Criminal (VIC) Project - Projekt vrlo važnog kriminala)⁴⁷ i Amsterdama (Approach Top600). U projektu Approach Top600 zajedno surađuje više od 40 partnerskih organizacija iz sektora sigurnosti, zdravstva, mladih i izdržavanja uvjetne kazne. Svaka osoba s popisa ima vlastitog voditelja slučaja koji funkcionira kao središnja točka za kontaktiranje sa svim uključenim organizacijama, razvija osobni plan djelovanja i pruža podršku toj osobi.⁴⁸

Nedavna procjena projekta Approach Top600 pokazala je da ovaj pristup rezultira smanjenjem broja domaćih provala za 7 % do 45 %. Osim toga, ima pozitivan utjecaj na broj rehabilitacija: od trenutka kada počinje putanja krivulje, recidivizam ciljne skupine smanjuje se za 41 %.⁴⁹ Ako preventivni aspekt ne uspije, preostaje onesposobljavanje kao zadnja opcija. Naravno, brojne studije pokazuju da rezultat može biti značajno smanjenje provala u određenom području kada se najaktivniji provalnici na neko vrijeme drže iza rešetaka.⁵⁰

3.2 Lokalna promidžba

Pri pokretanju inicijative za smanjenje provala, poput nadzora četvrti, preporučljivo je ulagati u lokalnu promidžbu. Istraživanje dvadeset i jednog programa smanjenja provala pokazalo je da je (pred)objavlivanje postojanja i ciljeva inicijative široj zajednici relativno izravna i isplativa metoda za pojačavanje učinka mjere prevencije kriminala. Mehanizam putem kojeg bi ovo moglo pomoći u smanjenju kriminala prenošenje je informacija o povećanim aktivnostima za smanjenje kriminala, utječući tako na percepciju počinitelja. Analiza je čak pokazala da su inicijative koje su provodile promidžbenu kampanju prije stvarne provedbe izvijestile da su stope provala počele padati čak i prije pokretanja same inicijative, a taj se učinak naziva „anticipativna korist”. Veća smanjenja broja provala mogu se postići kada se provode samostalne promidžbene kampanje (one koje su trajale neko vrijeme i koje su se same po sebi smatrale intervencijom) s dovoljno dodijeljenih sredstava u proračunu.⁵¹

Kao i uvijek, teško je utvrditi što će u specifičnoj situaciji najbolje funkcionirati. Učinak će uvelike ovisiti o kontekstu u kojem se provodi kampanju. Međutim, postoji nekoliko pitanja na koja je potrebno pronaći

odgovor prilikom planiranja kampanje: Tko je ciljna skupina? Počinitelji ili žrtve? Gdje je ciljna skupina? Definirano susjedstvo? Ili cijeli grad ili država? Kada će kampanja biti aktivna u odnosu na implementaciju? Stalno ili u naletima? Koji će se medij upotrijebiti? Novine, radio, društveni mediji...? Koju poruku želite prenijeti? Opću ili specifičnu? Na sva će se ova pitanja trebati odgovoriti tijekom faze planiranja.⁵²

3.3 Obilježavanje imovine

Postoje izvori koji sugeriraju da se osamdeset posto svih krađa i provala događa s ciljem naknadne prodaje ukradene robe. Ovo podrazumijeva da bi bez kupaca ukradene robe bilo i mnogo manje lopova te bi stoga rješavanje problema s ukradenom robom trebalo imati prioritet.⁵³ Postoji nekoliko mjera protiv preprodaje ukradene robe (vidi dolje), ali ključna je mjera obilježavanje imovine kako bi se otežalo pretvaranje ukradene robe u gotovinu ili njezino izravno korištenje. Uz navedeno, ova mjera može osigurati da se ukradena roba oduzme i vrati pravom vlasniku.⁵⁴

Imovina se može označiti dodavanjem kućnog broja i poštanskog broja upotrebom UV olovaka, sigurnosnih oznaka, uređaja za radiofrekventnu identifikaciju (RFID) ili rješenja s mikrotočkama (rješenja koja sadrže jedinstveno kodirani digitalni potpis).⁵⁵ Nadalje, mobilni telefoni i tableti također imaju ugrađene mogućnosti daljinskog blokiranja ako su ukradeni, što ove uređaje čini manje vrijednima i pogodnima za prodaju.⁵⁶

Istraživanja iz zapadne Australije i Londona pokazala su da je označavanje imovine najučinkovitije kada više od 80 % lokalnog stanovništva obilježi svoju imovinu i ako se to provodi u kombinaciji s preporukama i promidžbom o prevenciji kriminala.⁵⁷

4 OGRANIČENI ILI NIKAKVI DOKAZI

4.1 Alarmi

Pretpostavlja se da protuprovalni alarmi djeluju uglavnom putem odvrćanja jer provalnici izbjegavaju provaliti u kuće u koje su ugrađeni alarmi i koje tako povećavaju rizik od otkrivanja i uhićenja. Međutim, nekoliko je postojećih procjena iz Engleske i Walesa pokazalo proturječne rezultate. Naprotiv, instaliranje protuprovalnih alarma zapravo može biti kontraproduktivno, jer su povezani s povećanim, a ne smanjenim, rizikom⁵⁸ i od provale s ulaskom u nekretninu, i od pokušaja provale.⁵⁹ Nekoliko je mogućih objašnjenja ovog iznenađujućeg ishoda. Jedno od mogućih objašnjenja je da su neki provalnici u mogućnosti pronaći načine zaobilaska ili prevladavanja alarma kako bi izbjegli otkrivanje i smanjili rizik od uhićenja.⁶⁰ U ovom je slučaju kvaliteta alarma važan čimbenik. Intervjui s osuđenim počiniteljima provala potvrdili su ova otkrića; i s izuzetkom jedne robne marke protuprovalnih alarma (ADT), počinitelje alarmi nisu odvratili.⁶¹ Provalnici također mogu shvatiti da, zahvaljujući velikoj stopi lažnih alarma, policija i alarmne tvrtke ne reagiraju odmah na alarm slanjem ophodnje, dajući provalnicima vremena da završe posao i odu. Drugo moguće objašnjenje može biti da provalnici prisutnost alarma mogu protumačiti kao pokazatelj da se u kući nalazi vrijedna roba. Potencijalna korist tada u njihovim izračunima može nadmašiti povećani rizik.⁶² Pored toga, razina iskustva počinitelja može utjecati na to kako počinitelji gledaju na alarme: iskusniji provalnici alarme manje doživljavaju kao sredstvo odvrćanja od svojih manje iskusnih kolega. Još je jedan protuargument činjenica da alarmi nisu isplativi: prilično su skupi i ne smanjuju rizik od provale. Međutim, dokazi iz Francuske pokazuju da alarmi (sami po sebi i u kombinaciji s drugim sigurnosnim mjerama) učinkovito sprječavaju provale u obiteljske kuće, ali sami po sebi ne štite stanove. Ipak, bez daljnjeg uvida u specifikacije i kontekste u kojima alarmi ispunjavaju svoju ulogu, ne preporučuje se savjetovanje građana da ugrade protuprovalne alarme jer im to može dati lažni osjećaj sigurnosti.⁶³

4.2 Kampanje podizanja svijesti

Stručnjaci za prevenciju kriminala često se odlučuju za kampanje podizanja svijesti kako bi ljude informirali o kriminalu, nadajući se da će tako utjecati na njihovo ponašanje. Medijska kampanja (uključujući društvene medije na internetu) jedan je od elemenata europskog Fokus dana o provalama u kućanstva. Međutim, istraživanja su pokazala da kampanje koje su isključivo usmjerene na prijenos znanja rijetko donose rezultate. Naprotiv, mogu čak i povećati strah od kriminala, a ne učinkovito smanjiti rizik ili štetu od kriminala.⁶⁴ Uz navedeno, nismo pronašli nikakve procjene utjecaja ili rezultata kampanja podizanja svijesti usredotočenih na provala u kućanstva.

Međutim, ciljane kampanje za podizanje svijesti koje su dio holističkog pristupa, koji se može razviti uz pomoć ovog rada, mogu dokazati njihovu zaslugu. Osobito ako se na umu imaju sljedeće smjernice. Prije svega, poruka bi trebala biti točna, praktična i konkretna. Nemojte reći „Ne dajte šansu provalnicima”, već ljudima recite što točno mogu učiniti kako bi spriječili provala (na primjer, ugradnja određene vrste brave na vratima). Drugo, medij: kampanja treba koristiti medijske kanale koji joj omogućuju da dosegne svoju ciljnu publiku. Medijska agencija može podržati radnike u prevenciji kriminala na ovom polju. Kampanje bi također trebale biti pažljivo planirane u smislu vremena i trajanja. Ponavljanje (u naletima) poželjnije je od dugotrajnih kampanja. Naposljetku, kampanje uvijek trebaju biti dio šireg koordiniranog pristupa postizanju cilja. Kako bi se povećalo smanjenje kriminala, trebalo bi ispuniti barem sljedeća dva uvjeta. Prvo, trebali bi se usredotočiti na emotivne i afektivne aspekte promjene ponašanja uz prijenos znanja i podizanje svijesti. Drugo, trebali bi pratiti i podržavati druge pristupe u prevenciji kriminala (kazneno-pravosudni, situacijski, razvojni i preventivni za zajednicu), na takav način da se međusobno poboljšavaju i jačaju.⁶⁵

4.3 Mjere protiv preprodaje ukradenih stvari

Kao što je već spomenuto, postoje izvori koji sugeriraju da se osamdeset posto provala događa s ciljem naknadne prodaje ukradene robe. Čini se da razilaženje između broja zabilježenih provala i zabilježenih slučajeva preprodaje ukradene robe ukazuje na to da mnogi slučajevi preprodaje ukradene robe nisu prijavljeni policiji. Iz istraživanja u Nizozemskoj možemo pretpostaviti da je mračan broj preprodaje ukradene robe visok: tri posto Nizozemaca u dobi od petnaest godina i više - preko 422 000 ljudi - priznaje da je povremeno bilo krivo za kupovanje ukradene robe. Ispitanici i stručnjaci otkrili su četiri okolnosti koje olakšavaju kupnju ukradene robe. Prvo, razlika u cijeni. Drugo, koliko je jednostavno kupiti ukradenu robu. Treće, relativno nizak rizik od toga da se počinitelja uhvati. I na kraju, nedovoljna pažnja koju su policija i pravosudne vlasti posvetile preprodaji ukradene robe.⁶⁶ Ova otkrića ističu da, što se tiče smanjenja prihoda od provala, još uvijek ima prostora za poboljšanje. Identificirali smo nekoliko aktera koji u tom pogledu mogu igrati ulogu.

Za početak, **javne vlasti** mogu uspostaviti baze podataka u kojima **potrošači** mogu preventivno registrirati vlastitu robu, što u slučaju krađe olakšava prijavljivanje i povećava vjerojatnost povrata ukradene robe. Korak dalje razvoj je alata, poput StopHeling u Nizozemskoj, koji građanima i kupcima rabljene robe omogućuje provjeru je li neki predmet registriran kao izgubljen ili ukraden putem serijskog broja (mogu se registrirati samo jedinstveni predmeti). U slučaju da jest, može se obavijestiti policija kako bi poduzela mjere. Brojač se s gotovo 456 000 zahtjeva za pretraživanje 2014. popeo na gotovo 670 000 u 2015., a u prvom tromjesečju 2016. već je premašio 283 000 (ekstrapolirano na cijelu 2016., to iznosi gotovo 850 000). U tom smislu čini se da StopHeling zadovoljava potrebu javnosti i kupaca rabljene robe za provjerom vjerodostojnosti predmeta koje razmatraju kupiti.⁶⁷

Zatim, **regulatorna tijela** mogu uvesti mjere za kontrolu trgovine rabljenom robom i zalagaonica. U Norveškoj oni koji se žele legalno baviti trgovinom rabljenom robom moraju od policije zatražiti dozvolu. Policija može odbiti izdati dozvolu podnositeljima zahtjeva s kaznenom evidencijom ili onima za koje se sumnja da trguju ukradenom robom ili može povući dozvolu ako ima razloga sumnjati u njezinu zlouporabu.⁶⁸ U Nizozemskoj od 1880. godine kupci rabljene robe moraju registrirati kupljenu robu (što kupuju, kada i od koga). Od 2011. godine razvijena je digitalna inačica ove evidencije koja je povezana s bazom podataka StopHeling.⁶⁹

Uz navedeno, **policija** može aktivno tražiti ukradenu robu periodično provjeravajući vanjske tržnice koje su poznate prodaji neke ukradene robe.⁷⁰ U današnje doba digitalni svijet ima velik doseg i popularnost, nudeći prijestupnicima novu infrastrukturu za ilegalno trgovanje. Ako želimo spriječiti da preprodaja ukradenom robom buja skrivena od pogleda, policija bi također trebala proaktivno provoditi internetske pretrage.⁷¹

Naposljetku, **privatni sektor** također može dati svoj doprinos. U Norveškoj profesionalna web-mjesta koja prodaju rabljene predmete mogu od prodavatelja tražiti da se registriraju na načine koji znače da ne mogu ostati anonimni. Također se vrše ručne provjere svega što se oglašava za prodaju na internetskoj „tržnici”, a posebna se pažnja posvećuje sumnjivim oglasima. Prisutan je dijalog s policijom o potencijalno ukradenoj robi, a u sumnjivim slučajevima vlasništvo se mora dokumentirati računima.⁷² Štoviše, registriranje robe omogućuje povezivanje ukradenog predmeta sa žrtvom; međutim, građani se preporuke da registriraju robu slabo pridržavaju, a i prilikom unosa serijskih brojeva česte su pogreške. Ovaj bi proces trebalo automatizirati ili barem poticati, koliko je to moguće u okviru javno-privatnog partnerstva. Konačno, treba razmotriti razvoj metode da se određena nejedinstvena roba poput nakita učini jedinstvenom.⁷³

Sve ove mjere koje provale u kućanstva čine manje isplativima smanjivanjem tržišta za ukradenu robu, kao i njezine tržišne vrijednosti, očito su dobra ideja. Nažalost, učinak na smanjenje stope provala do sada nije dokumentiran.⁷⁴ Ipak, vjerujemo da postoji prostor za poboljšanje i potičemo temeljitu procjenu odlučite li države članice pokrenuti bilo koju od navedenih mjera.

05

ZAKLJUČAK:

ŠTO DJELUJE NA SPREČAVANJE PROVALA U KUĆANSTVA?

Ojačavanje mete

Što je to?

Kombinacija brava za prozore, unutarnjeg osvjetljenja, brava na vratima i vanjskog osvjetljenja

Kako djeluje?

Ojačavanje mete metu čini manje prikladnom povećavanjem rizika i/ili povećavanjem napora koji je potrebno uložiti.

Nadzor četvrti

Što je to?

Nadzor četvrti potiče stanovnike da svoje oči i uši drže otvorenima te nazovu policiju ako vide ili čuju nešto sumnjivo.

Kako djeluje?

Organiziranje programa nadzora četvrti područje čini manje prikladnim za provalu povećavanjem rizika i smanjivanjem prilika.

Rješavanje problema ponovljene viktimizacije

Što je to?

Potrebno je identificirati rizične nekretnine kojima prijete ponovna provala da bi se povećala provedba preventivnih mjera poput očvršćavanja meta ili policijskih ophodnji.

Kako djeluje?

Provođenje ovih mjera povećava napor i rizik potreban za počinjenje provala u identificiranim nekretninama.

Zatvaranje ulica vratima

Što je to?

Ulična vrata sprečavaju počinitelje da dobiju pristup ulicama određenog susjedstva.

Kako djeluje?

Postavljanje uličnih vrata povećava napor jer provalnici nisu u mogućnosti pristupiti nekretninama koje su im mete ili se koristiti uličnim prolazima za bijeg. Ulična vrata također povećavaju neposredni nadzor stanovnika, povećavajući tako rizik za potencijalne provalnike.

Ulična rasvjeta

Što je to?

Poboljšana ulična rasvjeta povećava razinu osvijetljenja na ulici.

Kako djeluje?

Povećanje razine osvijetljenja za počinitelja povećava rizik da će ga potencijalni svjedoci prepoznati.

BILJEŠKE

- 1 Sorensen D. 2003. "The Nature and Prevention of Residential Burglary: A Review of the International Literature with an Eye towards Prevention in Denmark." Pristupljeno 19. srpnja 2004. www.jur.ku.dk/medarbejdere/davesorensen/Publikationer/Nature.pdf
- 2 A. Tseloni, R. Thompson, and N. Tilley (Eds.), *Reducing Burglary*, Cham: Springer, 2018.
- 3 T. Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2016, 2. poglavlje
- 4 C. Rogers, Alley-Gates and Domestic Burglary: Findings from a Longitudinal Study in Urban South Wales, *The Police Journal* 91:1 (2016), <https://dx.doi.org/10.1177/0032258X16683696>.
- 5 E. Taylor, Honour among Thieves? How Morality and Rationality Influence the Decision-Making Processes of Convicted Domestic Burglars, *Criminology & Criminal Justice* 14:4 (2013), <https://dx.doi.org/10.1177/1748895813505232>.
- 6 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 7 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 8 Rogers, Alley-Gates and Domestic Burglary: Findings from a Longitudinal Study in Urban South Wales.
- 9 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit, Ryton-on-Dunsmore: College of Policing, 2021, https://whatworks.college.police.uk/Research/Documents/Safer_Streets_toolkit.pdf.
- 10 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 11 A. Tseloni, R. Thompson, L. Grove et al., The Effectiveness of Burglary Security Devices, *Security Journal* 30 (2017), <https://dx.doi.org/10.1057/sj.2014.30>.
- 12 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 13 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 14 S. Schat, The Dutch Centre for Crime Prevention and Safety: Quality Mark Pkvw EUCPN expert meeting, 2021.
- 15 O. Nauta, De Effectiviteit Van Het Politiekeurmerk Veilig Wonen, Amsterdam: DSP - groep, 2004.
- 16 T. Bennett, K. Holloway, and D. Farrington, The Effectiveness of Neighborhood Watch, *Campbell Systematic Reviews* 4:1 (2008), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2008.18>.
- 17 P.-O.H. Wikström and K. Treiber, Beyond Risk Factors: An Analytical Approach to Crime Prevention, in: B. Teasdale and M.S. Bradley (Eds.), *Preventing Crime and Violence*, Cham: Springer International Publishing, 2017.
- 18 Bennett et al., The Effectiveness of Neighborhood Watch.
- 19 Bennett et al., The Effectiveness of Neighborhood Watch. This phenomenon in which a house is burgled multiple times is known as repeat victimisations or exact repeats.
- 20 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 21 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 22 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 23 L. Hoppe and M. Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time, *European Journal of Criminology* 16:1 (2018), <https://dx.doi.org/10.1177/1477370817751382>.
- 24 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 25 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 26 Isto.
- 27 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje
- 28 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 29 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje
- 30 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 31 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 32 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje
- 33 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 34 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 35 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 36 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 37 A. Sidebottom, L. Tompson, A. Thornton et al., Gating Alleys to Reduce Crime: A Meta-Analysis and Realist Synthesis, *Justice Quarterly* 35:1 (2018), <https://dx.doi.org/10.1080/07418825.2017.1293135>.
- 38 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 39 Isto.
- 40 B.C. Welsh and D.P. Farrington, Effects of Improved Street Lighting on Crime, *Campbell Systematic Reviews* 4:1 (2008), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2008.13>.

- 41 R.V. Clarke, Improving Street Lighting to Reduce Crime in Residential Areas, United States of America: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice., 2008.
- 42 Welsh and Farrington, Effects of Improved Street Lighting on Crime.
- 43 Tseloni
- 44 Clarke, Improving Street Lighting to Reduce Crime in Residential Areas.
- 45 A.A. Braga and D.L. Weisburd, The Effects of "Pulling Levers" Focused Deterrence Strategies on Crime, *Campbell Systematic Reviews* 8:1 (2012), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2012.6>.
- 46 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 47 Isto.
- 48 Actiecentrum Veiligheid en Zorg, Effectmonitor Top 600: Resultaten En Effecten Van De Aanpak Top600 2018, 2018.
- 49 Isto.
- 50 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 51 K. Bowers and S. Johnson, The Role of Publicity in Crime Prevention: Findings from the Reducing Burglary Initiative, *Bowers, K. J. and Johnson, S. D. (2003) The role of publicity in crime prevention: findings from the Reducing Burglary Initiative. Home Office Research Study (272).* (2003).
- 52 K. Bowers and S. Johnson, Using Publicity for Preventive Purposes, in: N. Tilley (Ed.), *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*, Cullompton, Devon: Willan, 2005.
- 53 H. Ferwerda, T. Ham, L. Scholten, and D. Jager, *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling* 2016.
- 54 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 55 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 56 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 57 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 58 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 59 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 60 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 61 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 62 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 63 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 64 Europska mreža za prevenciju kriminaliteta, Awareness-Raising Never Hurt Anyone, Did It?, Mythbuster, Brussels: EUCPN, 2020, <https://eucpn.org/document/mythbuster-awareness-raising-never-hurts-does-it>.
- 65 Isto.
- 66 Ferwerda et al., *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling*.
- 67 Isto.
- 68 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 69 Ferwerda et al., *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling*.
- 70 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.
- 71 Ferwerda et al., *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling*.
- 72 T. Bjørgo and Y. Carlsson, Early Intervention with Violent and Racist Youth Groups, NUPI Paper No. 677, Oslo: Norwegian Institute of International Affairs, 2005.
- 73 Ferwerda et al., *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling*.
- 74 Bjørgo, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. poglavlje.

Citat

EUCPN (2021). Što djeluje na sprečavanje provala u kućanstva? Bruxelles: EUCPN.

Pravna obavijest

Sadržaj ove publikacije ne iskazuje nužno službeno mišljenje zemlje članice EU-a, kao niti bilo koje agencije ili institucije Europske unije ili Europske komisije

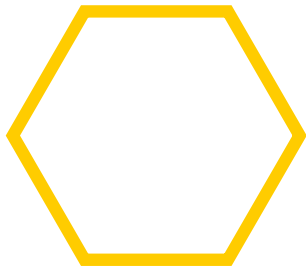
Autori/urednici

Dorien Stevens, službenik za politiku i praksu, tajništvo EUCPN-a.

Dio projekta Tajništvo EUCPN-a, svibanj 2021., Bruxelles

Uz financijsku podršku Programa prevencije i borbe protiv kriminala Europske unije
Europska komisija – Glavna uprava za unutarnje poslove

CONTACT DETAILS

EUCPN Secretariat

Email: eucpn@ibz.eu

Website: www.eucpn.org

[TWITTER.COM/EUCPN](https://twitter.com/EUCPN)

[FACEBOOK.COM/EUCPN](https://facebook.com/EUCPN)

[LINKEDIN.COM/COMPANY/EUCPN](https://linkedin.com/company/eucpn)